

O, ucaydı

Böyük rus tənqidçisi Belinski Puşkinin və Qoqolun əsərlərini oxuyandan sonra demişdi ki, burada rus ruhu var, buradan rus qoxusu gəlir. Bu fikir iki böyük sənətkarın nə qədər milli olduğunu, torpağa, xalqa nə qədər bağlılığını açmaq, müasirlərinə çatdırmaq üçün deyilmişdi. Həqiqətən xalqın iliyindən, südündən-sümüyündən süzülüb gələn görkəmli simalar olur ki, onların ilhamı istedadı ilə birlikdə doğulur. Səsi də doğma olur, özü də. Belələrilə görüşəndə insanın qanı durulur, canında bir yüngüllük duyur, əslində elə bir mühit yaranır ki, ruhu təzələnir.

Şair-tərcüməçi Vilayət Rüstəmzadə belələlərindən idi; səmimi deyildi, səmimiyyət idi, kinpərvər deyildi, insanpərvər idi, "can" demirdi, canını verirdi, gülmürdü, uğunub gedirdi. Böyük-küçük, ana-bacı yeri bilən kişiydi. Ürəkəçan səsilə şeirlərini sinə-dəftər deməyi var idi. Rus dilini gözəl bilirdi; çıxışları, ədaları, jestləri yadda qalırdı. Çünki danışığı təzəydi, ona qulaq asan da təzələnirdi. Türkçülüüyü, azərbaycançılığı üstün tutur, həm də buna görə sevirdi. Balkar xalq şairi Kaysın Kuliye, avar xalq şairi Rəsul Həməzətov, başqırd xalq şairi Mustay Kərim, kalmık xalq şairi David Kuqultinov Moskvada M.Qorki adına Ədəbiyyat İnstitutunda oxuduğumuz illərdə (o aşağı kurslarda idi) onu şair kimi də, insan kimi də sevirdilər. Vilayət Rusiyanın görkəmli şair və yazıçıları, bizim institutun rəhbərliyi ilə də beləcə ünsiyyətdə idi. Əlamətdar tədbirlərdə həmişə Vilayət yada düşür, ondan xahiş edirdilər ki, bir söz desin, çıxış etsin. Onu Azərbaycanın Moskvadakı

nümayəndəliyinə də dəvət edir, ondan məsləhətlər alırdılar; orada keçirilən iclaslarda, ədəbi gecələrdə çıxış edirdi.

Rəsul Həməzətov onu atasının yubileyinə, Dağıstana dəvət etmişdi, qayıdanda da şlyapasını Vilayətə bağışlamışdı ki, indiyə qədər mən başıma qoymuşam, indən sonra da sən gəzdir. Bu dərəcədə səmimi və yaxın idilər. Kaysın Kuliyevin evində (Nalçik şəhərində) bir neçə gün qonaq qalmışdı. Azərbaycanda o vaxtlar keçirilən Sovet ədəbiyyatı günlərində o gah Kaysını, gah Rəsulu qarşılayır, gah Mustayla, gah da Davidlə oturub çörək kəşirdi, Neft daşlarına bir yerdə gedirdilər.

Vilayət Gürcüstandan Bakıya gələndə hələ heç kəsi şəxsən tanımırdı, çox gənc idi. Öz istedadı, bacarığı, istiqanlılığı ilə özünə çoxlu dost-tanış qazandı. SSRİ xalq artisti İsmayıl Dağıstanlının qızı Natella xanım ilə gözəl ailə qurdu. Qızı Aytənə şeirlər həsr etdi, müxtəlif yerlərdə işlədi, neçə-neçə kitabların redaktoru oldu, S.Vurğuna yazılmış şeirlər toplusu nəşr etdirdi. R.Həməzətovdan, D.Kuqultinovdan və başqalarından elədiyi tərcümələr bədii dəyər ilə seçildi. Lakin bunların müqabilində diqqət və qayğı görmədi. Həssas və diqqətçil olduğu üçün ürəyi dözə bilmədi. Vilayət Rüstəmzadə haqdan gəlmişdi, haqqın dərgahına da getdi. Onun içində olan böyük şairi, böyük tərcüməçini, xeyirxah insanı lazımi səviyyəyə qaldırmağa ömrü vəfa etmədi. Bu dünyada Vilayət Rüstəmzadə ədəbi irsini, bir də gözəl ailəsini, nəvələrini qoyub dünyasını dəyişdi. Küt insanlar adətən üzde olanı görürlər və

fikir söyləyirlər. Vilayət özünü istədiyi insanlara həsr edən nadir insanlardan idi. Onun hirsələnməyi ilə ürəkdağ gəlməyi bəzən eyni vaxta düşərdi, gərginlik o andaca yoxa çıxardı.

Şair-tərcüməçi Vilayət Rüstəmzadə insanı ucaltmaq, yaşayış-yaşatmaq üçün dünyaya gəlmişdi. Bəzilərinin bu qədər çirkin, hiyləgər və xəbis olduğu onun ağına belə gəlməzdi. Əksinə, o, həmişə gülər, sevinər, ürəyini ürəksiz həpəndlərə açardı. Elə buna görə də o ucaydı!

Son günlərdə əlində əsa gördüm.

— Bu nədir, a Vilayət? — soruşdum.

— Etibar edib söykəndiyim dayəğım, köməyim, — dedi, o dəmdə də əlavə etdi: — Birdən xətrinə dəyər. Nəriman qağa, özünə götürmə, insanlar içində insan az imiş.

Düz deyirdi. Az olduğu qədər də qiymətli olur. Amma məni qəmləndirib özü gülümsədi, sonra da uğunub getdi, — Nəriman Alməhəmməd oğlu (hərdən kefi duru olanda məni ucadan belə çağırırdı), — böyük dediyim insanların yanında özümü çox böyük gördüm. Nəriman qağa (bu dəfə belə çağırırdı), bəlkə elə həmişə belə olub? Böyüklərin kiçikliyi, kiçiklərin böyüklüyü sağlığında görünür. Yənə də güldü: — Böyük budur bax, bu! — Əlindəki çəliyi göstərdi. — Bunu mən gəzdiriməm, məni də o gəzdirir.

Üzr istədi və qucaqlayıb üzümə də öpdü. Vilayətin filosof olduğunu indiyə qədər bilməmişdim. Eh, biz nəyi vaxtında bilirək ki?..

Özünü gözə soxmayan, gözükönlü tox, böyük insanları yadıma saldı. Nə üçün o, çəliyə böyük dedi? — Ona yox, sualı özümə verdim. Beləcə də ayrıldıq. O, çəliklə, mən çəliksiz...

Nəriman HƏSƏNZADƏ
xalq şairi